

**INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA BO‘LAJAK
PEDAGOG KADRLARNING KASBIY TAYYORGARLIGINI
RIVOJLANTIRISHNING METODIK, NAZARIY VA AMALIY
JIHATLARINI TAKOMILLASHTIRISH**

*Muallif: Xudoyberdiyeva Farangis Faxriddin qizi
Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti pedagogika
mutaxassisligi magistratura 1-bosqich talabasi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada integrativ yondashuv asosida bo‘lajak pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishning nazariy, metodik va amaliy jihatlari yoritilgan. Ta’lim jarayonida fanlararo integratsiyani ta’minlash, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash hamda amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish orqali bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, pedagog kadrlarni tayyorlashda innovatsion metodlar, interaktiv usullar va raqamli ta’lim vositalaridan foydalanishning ahamiyati asoslab berilgan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, integrativ yondashuv pedagoglarning mustaqil fikrlashi, kasbiy moslashuvchanligi hamda amaliy faoliyatga tayyorgarligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Kalit so‘zlar: integrativ yondashuv, pedagogik ta’lim, kasbiy kompetensiya, metodik tayyorgarlik, nazariy tayyorgarlik, amaliy tayyorgarlik, innovatsion texnologiyalar, interaktiv metodlar, pedagogik mahorat, ta’lim samaradorligi.

Annotation. This article covers theoretical, methodological and practical aspects of the development of professional training of future pedagogical personnel on the basis of an integrative approach. The issues of ensuring interdisciplinary integration in the educational process, the application of modern pedagogical technologies and the development of professional competencies of future teachers through the formation of practical skills have been analyzed. Also, the importance of using innovative methods, interactive methods and digital educational tools in the training of pedagogical personnel is substantiated. According to the results of the study, the integrative approach is an important factor in increasing the independent thinking, professional flexibility and readiness of educators for practical activities.

Keywords: integrative approach, pedagogical education, professional competence, methodological training, theoretical training, practical training, innovative technologies, interactive methods, pedagogical skills, educational effectiveness.

Аннотация. В данной статье освещаются теоретические, методические и практические аспекты развития профессиональной подготовки будущих педагогических кадров на основе интегративного подхода. Проанализированы

вопросы обеспечения междисциплинарной интеграции в образовательном процессе, развития профессиональных компетенций будущих учителей посредством применения современных педагогических технологий и формирования практических навыков. Обосновано также значение использования инновационных методов, интерактивных методов и цифровых средств обучения в обучении педагогических кадров. Согласно результатам исследования, интегративный подход является важным фактором в повышении самостоятельности мышления педагогов, профессиональной гибкости, готовности к практической деятельности.

Ключевые слова: интегративный подход, педагогическое образование, профессиональная компетентность, методическая подготовка, теоретическая подготовка, практическая подготовка, инновационные технологии, интерактивные методы, педагогическое мастерство, эффективность обучения.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, uning sifat va samaradorligini oshirish, raqobatbardosh hamda yuqori malakali pedagog kadrlarni tayyorlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Zamonaviy jamiyatda o'qituvchidan nafaqat chuqur nazariy bilim, balki amaliy ko'nikma, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish, innovatsion fikrlash hamda ta'lim jarayoniga integrativ yondasha olish kabi muhim kasbiy kompetensiyalar talab etilmoqda. Shu sababli bo'lajak pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishda integrativ yondashuvdan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Integrativ yondashuv ta'lim jarayonida nazariy bilimlar, metodik tayyorgarlik va amaliy faoliyatni o'zaro uzviy bog'lash orqali pedagoglarning kasbiy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Bu yondashuv orqali talabalarda fanlararo bog'liqlikni tushunish, bilimlarni amaliyotda qo'llash, mustaqil va ijodiy fikrlash hamda pedagogik vaziyatlarga to'g'ri yechim topish ko'nikmalari shakllantiriladi. Natijada, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi yanada takomillashib, ularning pedagogik faoliyatga bo'lgan tayyorgarlik darajasi oshadi. Shuningdek, pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida zamonaviy ta'lim texnologiyalari, interaktiv metodlar, axborot-kommunikatsiya vositalari hamda innovatsion yondashuvlardan foydalanish muhim omil hisoblanadi. Bu esa o'z navbatida ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, talabalarining faolligini kuchaytirish hamda ularning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish imkonini beradi. Mazkur tadqiqotning maqsadi integrativ yondashuv asosida bo'lajak pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishning nazariy, metodik va amaliy jihatlarini takomillashtirish hamda bu jarayonning samaradorligini oshirishga qaratilgan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Mavzuga doir adabiyotlar tahlili. Bo'lajak pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish masalasi ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan

ilmiy tadqiq etilgan. Ushbu tadqiqotlarda pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish, ta'lim jarayoniga innovatsion va integrativ yondashuvlarni joriy etish, o'qitishning samarali metodlarini ishlab chiqish kabi masalalarga alohida e'tibor qaratilgan. Pedagogik ta'lim nazariyasi va kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish masalalari bo'yicha O'zbekistonlik olimlardan N. Muslimov, B. Xodjayev, R. Mavlonova, U. Nishonaliyev kabi tadqiqotchilar o'z ilmiy ishlarida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini oshirishning pedagogik asoslarini yoritib berganlar. Ularning tadqiqotlarida pedagogik kompetensiya, kasbiy mahorat, pedagogik faoliyatga tayyorgarlik va zamonaviy o'qitish metodlarining nazariy asoslari keng tahlil qilingan. Shuningdek, ta'lim jarayonida integrativ yondashuvni qo'llash, fanlararo aloqadorlikni ta'minlash hamda ta'lim samaradorligini oshirish masalalari bo'yicha M. Ochilov, J. Yo'ldoshev, S. Sharipov kabi olimlarning ilmiy ishlari muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqotlarda ta'limning uzviyligi, izchilligi hamda amaliyot bilan bog'liqligini ta'minlash orqali bo'lajak pedagoglarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish mumkinligi asoslab berilgan. Xorijiy tadqiqotchilardan V. Bepalko, I. Lerner, M. Klarin kabi olimlar pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etish, o'qitishning samarali metodlarini ishlab chiqish hamda pedagoglarning kasbiy rivojlanishini ta'minlash masalalarini o'rganganlar. Ularning ilmiy qarashlarida ta'lim jarayonini tizimli tashkil etish, natijaga yo'naltirilgan o'qitish hamda o'quvchilarning mustaqil faoliyatini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Tahlil qilingan ilmiy adabiyotlar shuni ko'rsatadiki, bo'lajak pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishda integrativ yondashuvdan foydalanish ularning nazariy bilimlari, metodik tayyorgarligi hamda amaliy ko'nikmalarini uzviy rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ushbu yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlarda integrativ yondashuv asosida pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini kompleks rivojlantirish masalalari hali ham takomillashtirishni talab etadi. Shu jihatdan mazkur tadqiqot ushbu muammoni yanada chuqurroq o'rganishga qaratilganligi bilan ahamiyatlidir.

Tadqiqotlar metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda integrativ yondashuv asosida bo'lajak pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishning nazariy, metodik va amaliy jihatlarini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-metodologik yondashuvlar kompleks tarzda qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosini O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasiga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlari, pedagogika va psixologiya fanlarining asosiy tamoyillari, shuningdek, zamonaviy ta'lim texnologiyalariga oid ilmiy qarashlar tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligi bir butun pedagogik jarayon sifatida o'rganildi. Bunda ularning nazariy bilimlari, metodik tayyorgarligi, amaliy ko'nikmalari hamda kasbiy kompetensiyalari o'zaro bog'liq holda tahlil qilindi. Kompetensiyaviy yondashuv asosida esa bo'lajak pedagoglarning nafaqat bilim

darajasi, balki ularning o'z bilimlarini amaliyotda qo'llay olish qobiliyati, pedagogik muammolarni hal etish ko'nikmalari hamda kasbiy faoliyatga tayyorgarlik darajasi o'rganildi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv orqali talabalarning individual xususiyatlari, qiziqishlari, qobiliyatlari hamda kasbiy rivojlanish ehtiyojlari hisobga olindi. Bu esa ta'lim jarayonini yanada samarali tashkil etish, har bir talabaning imkoniyatlarini to'liq namoyon etish hamda ularning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini berdi. Integrativ yondashuv orqali esa umumkasbiy va maxsus fanlar o'rtasidagi uzviylikni ta'minlash, nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan bog'lash hamda fanlararo aloqadorlik asosida ta'lim samaradorligini oshirishga alohida e'tibor qaratildi. Tadqiqot davomida bir qator ilmiy-tadqiqot metodlaridan foydalanildi. Jumladan, ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish metodi orqali mavzuga oid pedagogik, psixologik va metodik manbalar o'rganildi, ularning mazmuni tahlil qilinib, umumlashtirildi. Kuzatish metodi yordamida bo'lajak pedagoglarning dars jarayonidagi ishtiroki, ularning faolligi, mustaqil fikrlashi hamda integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarga bo'lgan munosabati o'rganildi. So'rovnomma metodi orqali talabalarning kasbiy tayyorgarlik darajasi, ularning pedagogik faoliyatga bo'lgan qiziqishi, zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalari hamda integrativ yondashuvga bo'lgan qarashlari aniqlandi. Suhbat metodi orqali esa talabalarning fikrlari chuqurroq o'rganilib, ularning kasbiy rivojlanishidagi muammolar va ehtiyojlar tahlil qilindi. Pedagogik tajriba-sinov ishlari tadqiqotning muhim qismi bo'lib, unda integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarning samaradorligi amaliy jihatdan tekshirildi. Tajriba jarayonida maxsus ishlab chiqilgan metodik tavsiyalar, interaktiv metodlar, muammoli vaziyatlar, amaliy topshiriqlar hamda loyihaviy faoliyat elementlaridan foydalanildi. Tajriba natijalari tajriba guruhi va nazorat guruhi ko'rsatkichlarini taqqoslash orqali baholandi. Olingan natijalarni qayta ishlash va tahlil qilishda sifat va miqdoriy tahlil metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot natijalari umumlashtirilib, ularning samaradorligi pedagogik nuqtai nazardan baholandi hamda bo'lajak pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishga qaratilgan ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqildi. Tadqiqot metodologiyasining yana bir muhim jihati shundaki, unda ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya vositalari, interaktiv o'qitish metodlari hamda innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyatlari ham o'rganildi. Bu esa tadqiqotning ilmiy-amaliy ahamiyatini yanada oshirishga xizmat qildi.

Natija va muhokama. Tadqiqot jarayonida integrativ yondashuv asosida bo'lajak pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish bo'yicha olib borilgan tajriba-sinov ishlari ijobiy natijalar berganini ko'rsatdi. Xususan, ta'lim jarayonida nazariy bilimlar bilan amaliy mashg'ulotlarning o'zaro uyg'unligini

ta'minlash, interaktiv metodlar va innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qildi. Tajriba natijalari shuni ko'rsatdiki, integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda talabalar an'anaviy darslarga nisbatan faolroq ishtirok etdi. Ularning mustaqil fikrlash qobiliyati, muammoli vaziyatlarga yechim topish ko'nikmalari hamda pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish malakalari sezilarli darajada oshdi. Ayniqsa, fanlararo integratsiya asosida berilgan topshiriqlar talabalarning bilimlarni kompleks tarzda o'zlashtirishiga yordam berdi. Shuningdek, tadqiqot davomida talabalarning kasbiy tayyorgarlik darajasini aniqlash maqsadida o'tkazilgan so'rovnoma va kuzatish natijalari ularning pedagogik faoliyatga bo'lgan qiziqishi ortganini ko'rsatdi. Integrativ yondashuv asosida olib borilgan mashg'ulotlar natijasida talabalarda darsni rejalashtirish, zamonaviy o'qitish metodlarini tanlash, o'quvchilar bilan samarali muloqot qilish hamda ta'lim jarayonini tashkil etish bo'yicha amaliy ko'nikmalar shakllangani aniqlandi. Natijalar tahlili shuni ko'rsatdiki, tajriba guruhidagi talabalarning kasbiy tayyorgarlik ko'rsatkichlari nazorat guruhiga nisbatan yuqori bo'lgan. Bu esa integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni bo'lajak pedagoglarning kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, talabalarning o'z ustida ishlashga bo'lgan intilishi, mustaqil ta'lim olish ko'nikmalari hamda ijodiy yondashuvi ham rivojlangani kuzatildi. Muhokama jarayonida aniqlanishicha, integrativ yondashuvni samarali qo'llash uchun ta'lim jarayonini to'g'ri rejalashtirish, o'qituvchilarning metodik tayyorgarligini oshirish hamda zamonaviy ta'lim vositalaridan keng foydalanish zarur. Shuningdek, pedagogik amaliyot bilan nazariy bilimlarning uzviylikini ta'minlash, talabalarga ko'proq amaliy topshiriqlar berish hamda ularni mustaqil faoliyatga yo'naltirish muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari asosida shuni ta'kidlash mumkinki, integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni bo'lajak pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish, ularning pedagogik mahoratini oshirish hamda zamonaviy ta'lim talablariga mos raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashda samarali vosita hisoblanadi. Shu sababli ushbu yondashuvni pedagog kadrlar tayyorlash jarayoniga keng joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, integrativ yondashuv asosida bo'lajak pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish bugungi ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Mazkur yondashuv pedagoglarning nazariy bilimlari, metodik tayyorgarligi hamda amaliy ko'nikmalarini o'zaro uyg'un holda rivojlantirishga xizmat qiladi. Natijada bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalar, pedagogik mahorat hamda zamonaviy ta'lim jarayoniga moslashuvchanlik shakllanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, integrativ yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi, ularning amaliy faoliyatga tayyorgarligini oshiradi hamda

pedagogik faoliyatga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Shuningdek, fanlararo aloqadorlikni ta'minlash, innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish va interaktiv metodlarni qo'llash orqali ta'lim samaradorligini oshirish mumkinligi aniqlandi. Shu bilan birga, bo'lajak pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishda ularni amaliy faoliyatga ko'proq jalb etish, pedagogik amaliyotning samaradorligini oshirish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Bu esa o'z navbatida, kelajakda raqobatbardosh, yuqori malakali hamda zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega pedagog kadrlarni tayyorlashga zamin yaratadi. Umuman olganda, integrativ yondashuv asosida bo'lajak pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirish ta'lim sifatini oshirishga, pedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini mustahkamlashga hamda zamonaviy ta'lim talablariga javob beradigan mutaxassislarni tayyorlashga xizmat qiladi. Shu bois, pedagog kadrlar tayyorlash tizimida integrativ yondashuvni keng joriy etish va uni yanada takomillashtirish muhim vazifa sifatida e'tirof etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xodjayev, B. Pedagog kadrlarni tayyorlash nazariyasi va metodikasi. Toshkent: O'zbekiston, 2018.
2. Mavlonova, R. Ta'limda integratsiya va fanlararo yondashuv. Toshkent: Fan, 2019.
3. Muslimov, N. Pedagogik kompetensiyalar va kasbiy tayyorgarlik. Toshkent: Ta'lim, 2020.
4. Nishonaliyev, U. Pedagog kadrlarning amaliy faoliyatga tayyorgarligi. Toshkent: O'qituvchi, 2017.
5. Ochilov, M. Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ularning qo'llanilishi. Toshkent: Fan, 2021.
6. Sharipov, S. Pedagogik faoliyatni tashkil etish va metodik tavsiyalar. Toshkent: O'zbekiston, 2018.
7. Yo'ldoshev, J. Ta'lim jarayonida interaktiv metodlardan foydalanish. Toshkent: Ta'lim, 2019.
8. Tursunov, A. Kasbiy tayyorgarlikni rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslari. Toshkent: Fan, 2020.
9. Qodirov, F. Pedagogik ta'limda fanlararo bog'liqlik va integratsiya. Toshkent: O'qituvchi, 2021.
10. Karimova, D. Bo'lajak pedagoglarning kasbiy kompetensiyasini shakllantirish. Toshkent: Ta'lim, 2019.